

KONFERENSIYALAR.UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**IV RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUL, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyul

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-214-5

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 71 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyul

Mas'ul muharrir:
Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

ISBN 978-9910-09-214-5

Barcha huqular himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

<i>Doniyorov Nosirjon</i> BOLSHEVIKLAR MADANIY SIYOSATINING AYRIM NAZARIY ASOSLARI TO'G'RISIDA	4-9
<i>Najmiddinov Boburmirzo</i> SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTON SSRDA DINIY SIYOSATI TARIXSHUNOSLIGIDAN (SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR MISOLIDA)	10-13
<i>Sobirov Sardorbek</i> YETTISHAHAR DAVLATINING BUYUK BRITANIYA IMPERIYASI BILAN ALOQALARI	14-17
<i>Umarqulova Gulchiroy</i> JIZZAX VILOYATI CHO'L HUDUDI TUMANLARINING MUSTAQILLIK YILLARIDA MADANIY HAYOT RIVOJI (DO'STLIK TUMANI MISOLIDA).....	18-20
<i>Begaliyeva Aysha</i> ROSSIYA TEMIR YO'L TRANSPORT TIZIMI: SANOAT INQILOBI SHAROITIDA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	21-25

IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nazarov Nazar</i> KICHIK VA O'RTA BIZNES FAOLIYATINI STATISTIK BAHOLASHNING DAVLAT IQTISODIYOTIDAGI AHAMIYATI	26-29
--	-------

FILOLOGIYA FANLARI

<i>Jamahmatov Karomiddin</i> SALJUQIYLAR DAVR ADABIY MUHITI RIVOJIDA TERMIZIY ALLOMALAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI	30-37
<i>Maxamatqulova Zarina</i> O'ZBEK VA ISPAN TILLARIDAGI FRAZEMALARNING QIYOSIY TAHLILI	38-40
<i>Yuldasheva Kamola</i> STRATEGIES AND EVALUATION IN SIMULTANEOUS INTERPRETING	41-44

YURIDIK FANLAR

<i>Salimjonov Axadjon</i> ZO'RLIK ISHLATIB SODIR ETILADIGAN JINOYATLAR TUSHUNCHASI VA KRIMINOLOGIK TAVSIFI	45-55
<i>Акрамова Хилола Убайдуллаевна</i> ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ: АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	56-59
<i>Qahorova Saodat</i> ONLAYN KREDIT SHARTNOMALARINING FUQAROLIK-HUQUQIY TABIATI VA RAQAMLI MUHITDAGI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	60-62

SOTSILOGIYA FANLARI

<i>Artikbayeva Nazokat</i> INTERNETGA QARAMLIKNING ZAMONAVIY TA'LIMGA TA'SIRI	63-67
<i>Raxmatullayeva Shaxlo</i> INSON KAPITALINING YANGI O'ZBEKISTONDAGI IJTIMOY O'RNI	68-70

O'ZBEK VA ISPAN TILLARIDAGI FRAZEMALARNING QIYOSIY TAHLILI

Maxamatqulova Zarina

Ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya. Har bir tilning boyligi va o'ziga xosligi, avvalo, uning frazeologik birliklarida – iboralar, maqollar, matallar, idiomalar va boshqa barqaror birikmalarda aks etadi. Mazkur maqolada o'zbek va ispan tillaridagi frazeologik birliklar semantik va struktur jihatdan qiyosiy tahlil qilinadi. Shuningdek, bu birliklardagi umumiyliklar va farqlar, ularning xalq mentalitetidagi o'rni, ma'no ko'chish mexanizmlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Frazeologik birliklar, muqobil tarjima, barqaror iboralar, idiomalar.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF PHRASEOLOGISMS IN UZBEK AND SPANISH LANGUAGES

Maxamatqulova Zarina

The teacher of English language

Annotation. The richness and uniqueness of any language are primarily reflected in its phraseological units—stable expressions, proverbs, sayings, idioms, and other fixed word combinations. This article presents a comparative analysis of phraseological units in the Uzbek and Spanish languages from both semantic and structural perspectives. It also examines the commonalities and differences between these units, their role in the national mentality, and the mechanisms of meaning translation.

Key words: phraseological units, equivalent translation, stable expressions, idioms.

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-214-5/ydif-08>

Frazeologik birliklar xalqning tarixiy tajribasi, dunyoqarashi, urf-odatlar va mentaliteti bilan chambarchas bog'liq. Shu nuqtai nazardan, turli tillardagi frazemalarni qiyosiy tahlil qilish tilshunoslikda, ayniqsa, tarjima nazariyasi, til o'rgatish va madaniyatlararo kommunikatsiya nuqtai nazaridan dolzarb hisoblanadi.

Frazeologik birliklar – bu ma'nosi tarkibiy qismlarining to'g'ridan-to'g'ri ma'nosidan farq qiluvchi, barqaror tuzilishga ega bo'lgan iboralardir. Masalan, o'zbek tilidagi **“boshi osmonda”** iborasi kimningdir o'zini juda yuksak tutishini bildirsa, ispan tilidagi **“estar en las nubes”** (bulutlarda yurmoq) iborasi kimningdir xayoli parishonligini anglatadi.

Frazeologik birliklarni har ikki til doirasida quyidagi turlarga bo'lib o'rganish mumkin:

Idiomalar (mazmuni to'la ko'chma ma'noda);

Barqaror iboralar (qisman ko'chma ma'noga ega);

Maqollar va matallar (xalq og'zaki ijodi mahsuli bo'lib, umumlashtirilgan fikrni ifodalaydi).

O'zbek va ispan tillarida frazeologik birliklar madaniyat, urf-odat, turmush tarziga bog'liq holda shakllangan. Ko'pincha ular bir xil fikrni ifoda etsada, bunda ishlatilgan obrazlar farqli bo'ladi. Masalan, o'zbek tilida kimgadir juda xafa bo'lgan odam haqida **“qon bosimi oshdi”** deb aytiladi. Bu ibora insonning ruhiy holatini fiziologik o'zgarish orqali tasvirlaydi. Ispan tilida esa shunday holat **“echar humo por las orejas”** ya'ni “quloqlaridan tutun chiqarmoq” shaklida ifodalanadi. Bu esa metaforik, ya'ni ko'zga ko'rinmas tuyg'uni kuchli tasvir orqali ifodalashga intilishdir.

Yoki inson quvonchdan to'lib-toshib yurgan paytda, o'zbek tilida *"ko'ngli tog'dek ko'tarildi"* iborasi ishlatiladi. Bu yerda "tog'" obrazidan foydalanish orqali quvonchning yuksakligi ifodalangan. Ispan tilida esa shunday holat *"estar como unas pascuas"* (ya'ni "katta bayramdek quvnoq bo'lish") degan ibora orqali beriladi. Bu ibora ispan xalqining diniy va madaniy hayotida muhim o'rin tutgan Pasxa bayrami bilan bog'liq bo'lib, bayramdagi quvonch bilan taqqoslanadi.

Shuningdek, odam xayolchan bo'lganida, o'zbek tilida bu holat *"boshqa dunyoda yuribdi"* tarzida ifodalanadi. Bu ibora insonning fikri hozirgi holatdan uzilib ketganligini bildiradi. Ispan tilida esa bu holat *"estar en las nubes"* ya'ni *"bulutlarda yurmoq"* shaklida aytiladi. Har ikki ibora xayolchanlikni bildiradi, ammo birida mistik obraz ("boshqa dunyo"), ikkinchisida esa tabiat obraz ("bulut") ishlatiladi.

Ko'p gapiradigan odamni o'zbeklar *"choychaqa gap qiladi"* deb ta'riflaydi. Bu ibora milliy choy ichish madaniyati bilan bevosita bog'liq. Ispan tilida esa bu kabi odam *"hablar por los codos"* — *"tirsaklari bilan gapiradi"* deyilganidek tasvirlanadi. Bu yerda esa tana harakati orqali ifoda berilgan, ya'ni ispan xalqining ekspressivlikka moyilligi seziladi.

Yuqoridagi misollar shuni ko'rsatadiki, har ikki til bir xil fikrni ifoda etishda turli obrazlardan foydalanadi. Bu esa o'z navbatida har bir xalqning **mentaliteti, madaniy qadriyatlari va tasavvur doirasi** bilan chambarchas bog'liqdir. Frazeologik birliklarni tarjima qilishda aynan mana shu madaniy tafovutlarni hisobga olish lozim. Chunki to'g'ridan-to'g'ri tarjima ko'pincha tushunarsiz yoki noto'g'ri bo'lib chiqishi mumkin.

Bu yerda ko'rinadiki, umumiy semantik yondashuv bor, ammo ifoda uslubi har bir tilning obrazli tafakkuri bilan belgilangan.

Shuningdek, tilshunoslikda odam ta'na a'zolari bilan bog'liq bo'lgan iboralar ham mavjud. Masalan, *bosh* so'zi bilan bog'liq bo'lgan iboralar "boshi qotmoq", "boshi ochiq", "boshdan oyoq", "boshi qotmoq", *yurak* so'zi bilan bog'liq bo'lgan iboralar "yuragidan urmoq", "yuragi dov bermoq", "yuragi urmoq" kabi, bundan tashqari, ko'z komponentli "ko'z-quloq bo'lmoq", "ko'zini yog' bosmoq", "ko'zi to'rt bo'lmoq" kabi bir qancha iboralarni keltirishimiz mumkin. Bunday iboralar tilshunoslikda somatizmlar yoki somatik komponentli frazeologizmlar deb ataladi. Bunday iboralar nafaqat bir til doirasida, balki bir nechta tillarni qiyoslash, taqqoslash orqali ham o'rganilgan. A.Isayev, O.Nazarov, Sh.Usmonova, H.Alimovalar kabi tilshunos olimlar somatik komponentli iboralarni tadqiq etishgan.

O'zbek tilida "ko'z", "yurak", "og'iz", "qo'l" kabi tana a'zolari ko'p ishlatilsa, ispan tilida esa "cabeza" (bosh), "manos" yuy (qo'l), "ojos" (ko'z), "nariz" (burun) obrazlari keng tarqalgan.

Masalan:

O'zbekcha: *Yuragi hovuchiga sig'maslik* – juda qo'rqmoq;

Ispancha: *Tener el corazón en la boca* – yuragi og'ziga chiqmoq.

Bu frazemalarning semantik asoslari o'xshash bo'lsa-da, obrazlar o'ziga xosligi bilan farqlanadi. Inson tana a'zolari asosida shakllangan frazeologik birliklarga somatik iboralar deyiladi. Ko'rinadiki har ikkala tilda ham somatik iboralar juda ko'p uchraydi. Yuqorida guvohi bo'lganimizdek, obrazli iboralar ifoda planiga ko'ra ko'proq tana a'zolari yordamida shakllanadi.

Har bir millatning o'zligini va madaniy belgilarini o'zida aks ettiruvchi bir qancha frazeologik birliklar mavjud bo'lib ular quyidagi frazeologik birliklarda o'z aksini topadi.

Ba'zi frazemalar faqat ma'lum bir millatning madaniy markerligi asosida shakllanadi va o'z xalqiga xos ijtimoiy-madaniy kontekstda namoyin bo'ladi.

O'zbekcha: *Bir piyola choy ustida gaplashmoq* – samimiy suhbat qilish;

Ispancha: *Hablar por los codos* – haddan tashqari ko'p gapirish (so'zma-so'z: tirsak bilan gaplashmoq).

O'zbek tilida choy ichish madaniyati frazemalarda o'z ifodasini topsa, ispan tilida jestlar va tana harakati asosiy obraz bo'lib xizmat q

Ko'plab o'xshash iboralar grammatik tuzilishi jihatidan ham qiyoslanadi:

O'zbekcha	Ispancha	Tuzilishi
Qora kunlar uchun	Para los días difíciles	+ uchun / para
Qo'liga tushmoq	Caer en sus manos	+ga tushmoq / caer en

Ko'rinadiki, har ikki tilda ham predikativ barqarorlik saqlanadi, lekin so'z tartibi, yordamchi fe'llar farqli.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek va ispan tillaridagi frazeologik birliklar xalqning tarixiy, madaniy va ijtimoiy hayotini ifoda etuvchi muhim vositalardir. Ular orqali ikki til orasidagi umumiylik va farqlarni ko'rish, madaniy tafakkurni tahlil qilish, tarjima jarayonlarida muvofiqlikni ta'minlash mumkin.

Qiyosiy tahlil natijasida aniqlanishicha:

Har ikki tilda ko'plab obrazlar (tana a'zolari, tabiat hodisalari) faoldir;

O'xshash semantik g'oyalar turli frazeologik shakllarda ifoda etiladi;

Milliy mentalitetga xos iboralar ko'proq tarjima jarayonida qiyinchilik tug'diradi;

Ispan va o'zbek tillari frazemalari madaniy tafovutlarni aks ettiruvchi, ammo shu bilan birga insoniy tajribalarni umumlashtiruvchi vositadir.

Kelajakda bu yo'nalishda frazemalarning tarjimasi, ularning o'quv jarayonidagi o'rni, va til o'rgatishda qo'llanilishi kabi yo'nalishlarda izlanishlar olib borish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Abjalova, M. ve Rashidova, U. (2023). Til Korpuslarida Frazemalar Bazasini Yaratish Omillari. Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi / International Journal of Turkic Dialects (TÜRK LAD). 7. Cilt, 2. Sayı, 273-278.
2. Ёўлдошев Б. Фразеологик услубият асослари. Ўқув қўлланма. – Самарқанд., 1998.
3. G'afur G'ulom. Shum bola. –Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.
4. Каримов Н. Ғафур Ғулom. – Тошкент: Ғафур Ғулom номидаги нашриёт - матбаа ижодий уйи, 2003.
5. Mardiyeva M. Frazеologik birliklarni tarjima qilishning muqobil usullari haqida //Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit. – 2024. – C. 674-676.
6. Sh.Rahmatullayev. O'zbek tilining frazeologik lug'ati. –Toshkent, 1992.
7. Sh.Rahmatullayev, N.Mahmudov v boshqalar. O'zbek tilining frazeologik lug'ati. – Toshkent, 2022.

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATION G'OYA VA YECHIMLAR**
IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 3-iyul

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 71 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyul

ISBN 978-9910-09-214-5

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.